

خلاصه قواعد از (اسم و فعل و ...)

مهم‌ترین نشانه‌های اسم:

ال- تنوین ّ (ة) تأنیث- سه حرفی حرف وسط ساکن (به جز لیس- لیت) - مضاف شدن- مضاف الیه شدن- آمدن حروف جرّ: ب- الی- ک- مین- فی- عن- علی- حتی- علامت کسره در آخر (ی) ...

مهم‌ترین نشانه‌های فعل:

حروف مضارع (ی- ت- أ- ن) شناسه‌های فعل: ذهبوا- یذهبون... س- و سوف- قد- لم ولما- حروف ناصبه (أن- کن- کی- لکی- إذن...) سه حرفی فتحه‌دار (ذهب)

نشانه‌های مؤنث:

(ة- اء- ی- الف): صحراء- شوری- دنیا

زائد باشند (یعنی جزء ۳ حرف اصلی نباشند)

انواع کلمه (تحلیل صرفی و تجزیه)

اسم: تعداد+ جنس+ معرفه نکره+ معرب مبنی+ منصرف غیرمنصرف+ حرف پایانی+ مشتق و جامد

فعل: زمان+ صیغه+ مجرد و مزید+ لازم متعدی+ معلوم مجهول+ معرب مبنی+ معتل و صحیح

حرف: نوع حرف+ عامل و غیر عامل+ مبنی بودن

ویژگی‌های اسم

۱- معرفه (یعنی مشهور و شناخته شده)

- ۱) ضمیر (ه- هما... ک... (هو... أنت... أنا- نحن) (إِثَاک... إِيَّای... إِيَّانَا): جدول صرف تمام ضمائر در پایان کتاب ...
- ۲) موصول (مَنْ+ ما: وسط جمله) (الذی- الّتی- الذّین- اللّاتی...): جدول صرف تمام موصول‌ها در پایان کتاب ...
- ۳) اشاره (هذا- هذه- ذلک- تلک- هؤلاء- اولئک...): جدول صرف تمام اسامی اشاره در پایان کتاب ...
- ۴) عَلَم (خاص): ایران... زینب... ذوالفقار... شارع پاسداران... (نام شهرها، کشورها، مکان‌ها، حیوان‌ها، قبایل...)
- ۵) معرفه به (ال): المدرسة- المعلم...

۶) معرفه به اضافه (مضاف به اسم معرفه یا به ضمیر) ← کتاب المعلم
کتابک- کتابی- کتابه ...

* نکته: به جز (۶ گروه) اسم که گفته شد بقیه اسم‌ها همگی نکره (ناشناخته) هستند.

۲- مبنی (یعنی هرگز حرکت حرف آخر آن عوض نمی‌شود)

- ۱) ضمیر
 - ۲) موصول
 - ۳) اشاره
- در حالت مثنی (اللذان- اللذین- هذان- هذین...): معرب است.

۴) شرط: إذا (هرگاه)- إن (اگر)- مَنْ (هر کس)- ما (هر چیز)- أينما (هر جا)- متى (هر وقت)- مَهْمَا (هر چه) ...
إن: حرف شرط

أ- هَل: حرف استفهام (آیا)

۵) استفهام: مَنْ (چه کسی)- ما (چه چیزی)- ماذا (چه چیز)- کم (چقدر)- کیف (چطور)- أين (کجا): متى (چه وقت) ... أی (کدام)
۶) فعل ماضی+ امر مخاطب+ صیغه ۶ و ۱۲ مضارع+ تمام حروف

* نکته: به جز (۵ گروه) اسم گفته شده، بقیه اسم‌ها معربند یعنی حرکت آخرشان قابل تغییر است.

۳- اسم از نظر حرف پایانی

- ۱) ممدود: صحراء- سماء... (اء) در آخر اسم باشد.
- ۲) مقصور: فتی- رضا- موسی- دنیا... (الف- ی) در آخر اسم باشد. (چه زائد و چه اصلی)
- ۳) منقوص: قاضی- هادی- آیدی- (ی) آخر اسم باشد.
- ۴) صحیح الآخر: مدرسة- کتاب- جزء... مهدی- علی... تلمیذی: هیچ کدام از موارد نباشد.

۱ (أی) تنها اسم استفهامی است که معرب است یعنی تغییر حرکت می‌دهد.

* **نکته:** اگر (ی) در آخر اسم، تشدید دار باشد یا ضمیر باشد اسم صحیح‌الآخر بوده و منقوص نیست.

* **نکته‌ای درباره مضاف:** مضاف هرگز (ال - تنوین - ن: مثنی و جمع سالم) نمی‌پذیرد.

اسم (معرب) ← منصرف: اسمی که همه حرکت‌ها و تنوین‌ها را بپذیرد.

← غیرمنصرف: اسمی که تنوین نمی‌گیرد و حرکت کسره را هم نمی‌گیرد (به جای کسره فتحه می‌گیرد)

۴- مهم‌ترین غیرمنصرف‌ها

(۱) فاطمه: نام زنان

(۲) احمد: أفعال

(۳) سیاوش: غیرعربی

(۴) سلمان: (ان) زائد در آخر اسم علم یا صفت (یعنی اگر (ان) حذف شود حداقل ۳ حرف باقی بماند).

(۵) صحراء: (اء- الف- ی): زائد: (یعنی اگر این موارد حذف شوند حداقل ۳ حرف باقی بماند).

(۶) لبنان: شهر و کشور

(۷) مساجد: مفاعِل - مفاعِل - أفعال ... (و یا: هر جمع مکسری که سومین حرف آن (الف) و سپس حداقل ۲ حرف دیگر داشته باشد).

به طور خلاصه: فاطمه و احمد و سیاوش و سلمان به صحراء لبنان رفتند و از مساجد آن جا دیدن کردند!

* **نکته:** اگر غیرمنصرف (ال) دار بوده یا (مضاف) شود حرکت کسره را می‌پذیرد.

(فی مساجد) (فی المساجد / ال) فی مساجد القرية / مضاف

۵- مشتقات

(۱) اسم فاعل: عالم - مُعَلِّم - مُؤْمِن - مُعْتَرِف ... (در مجرد بر وزن: فاعل) (در مزید: مُ + عین الفعل -).

(۲) اسم مفعول: مکروه - مجهول - مُحْتَرَم - مُقَدَّم ... (مجرد بر وزن: مفعول) (مزید: مُ + عین الفعل -).

(۳) اسم تفضیل: اکبر - کُبری - أَقَل - أَشَد ... (فعل - فُعَلی)

(۴) اسم زمان و مکان: مکتب - مُسجِد - مزرعة ... مَحَل ... (مَفْعَل - مَفْعِل - مَفْعَلَة).

(۵) اسم مبالغه: رزاق - عَلَامة - قُدوس - صِدِّیق - صبور ... (فَعَال - فَعَالَة - فَعُول ...).

(۶) صفت مشبیه: رحمان (فعلان) - رحیم (فَعیل) - حَشِین (فَعِل) - خُضراء (فَعلاء) - سَید (فَعَل)، علیّ

صفت مشبیه به طور خلاصه: (رحمان و رحیم خشن در جزیره خضراء با سید علیّ دیدار کردند!)

* **نکته:** اگر اسمی صفت باشد مشتق است.

* **نکته:** معمولاً اسمی که با (م) شروع شود مشتق است به جز (مفاعلة)

ویژگی‌های فعل

۱- **زمان فعل:** جدول صرف فعل در تمام زمان‌ها به همراه صیغه‌های مختلف آن در پایان کتاب آورده شده است.

(۱) ماضی: ذهب - ذهب - ذهبوا ...

(۲) مضارع: يذهب - يذهبان - يذهبون ...

(۳) مستقبل: سيذهب - سوف يذهب ...

۲- صیغه فعل

(۱) للغائب - للغائبين - للغائبة ...

(۲) للمخاطب - للمخاطبين - للمخاطبة ...

(۳) متکلم وحده + متکلم مع الغير ...

۳- ثلاثی

(۱) مجرد: كتب - ضرب - خرج ... (یعنی ثلاثی مجرد در اولین صیغه ماضی خود فقط سه حرف اصلی را دارد).

(۲) مزید: (أفعل - يُفعل - إفعال) (إنفعل - ينفعل - إنفعال) ... جدول صرف تمام بابهای مزید در پایان کتاب ...

* **نکته:** ثلاثی مزید در اولین صیغه ماضی خود ۱ یا ۲ یا ۳ حرف زائد هم دارد. (مزید بزاید حرف واحد، مزید بزاید حرفین، مزید بزاید

ثلاثة حروف)

۴- مفعول به

(۱) فعل لازم: مفعول به ندارد (خرج- جلس- جاء- ذهب ...)

(۲) فعل متعدی: مفعول به دارد (رأى- كتب- قال- دعا ...)

* نکته: مفعول به (ه- هما- ك ...)

(قرأ المعلم كتاباً)

(الكتاب قرأت)

(فعل + فاعل + مفعول به)

(به صورت ضمیر متصل نصب و جرّی: ضربه- ضربت)

امر مخاطب: (حذف (ت) + آخر فعل مخاطب را مجزوم ...)

(تَعَلَّمْ ← عِلْمٌ) (تُجَاهِدُونَ ← جَاهِدُوا)

(تَصْبِرُ ← إِصْبِرْ) (تَرْحَمُ ← إِرْحَمْ) (تَنْظُرُ ← أَنْظِرْ): اگر فاء الفعل ساکن باشد همزه امر کمکی می آوریم. اگر حرکت عین الفعل ضمه باشد به آن ضمه و گرنه کسره می دهیم.

امر باب افعال: أ ← مثال: (تُعْرِفُ ← أَعْرِفْ): همیشه باید همزه امر باب افعال فتنحه بگیرد (أ)

تفاوت ماضی و امر مزید ← کَاتَبَ- كَاتَبَا- كَاتَبُوا ... (عین الفعل ماضی)

کَاتَبْتُ- كَاتَبْتَا- كَاتَبْتُوا ... (عین الفعل امر مخاطب)

* نکته: امر و ماضی باب (تفعل) و (تفاعل): دقیقاً مثل هم ... (اگر اول جمله باشد امر و اگر وسط باشد ماضی)

تست‌های بخش اسم

١. عین الجواب الذى كَلِّه منصرف؟
 (١) أزاهير - حمزة - أفضل (٢) فاطمة - يعقوب - مكة (٣) مظاهر - يوسف - فرحان (٤) أساتذة - أصحاب - مدينة
٢. عَيِّن العبارة التى جاء فيها «اسم نكرة»:
 (١) أنا مدينة العلم و على بابها (٢) العذر عند كرام الناس مقبول.
 (٣) الحسين مصباح الهدى و سفينة النجاة (٤) أَحَبُّ إخوانى مَنْ يُهدى إلىَّ غيوبى.
٣. عَيِّن الخطأ للفراغ فيما يلي: «دَخَلْتُ فى ...»
 (١) حمزة (٢) ابراهيم (٣) حميد (٤) مريم
٤. عَيِّن الخطأ للفراغ: «سَلَّمْتُ على ...»
 (١) مساجد (٢) مساجد (٣) المساجد (٤) مساجد المدينة
٥. عَيِّن المناسب للفراغ: «المعلمان يُكرمان تلاميذ»
 (١) هُم - الَّذِينَ - هِم (٢) هُمَا - الَّذِينَ - هِما (٣) هُمَا - الَّذِينَ - هِم (٤) هُم - الَّذِينَ - هِما
٦. عين الاسم المنقوص فيما يلي:
 (١) سعى الانسان يُعطى ثمارة (٢) إني لن أترك يدي أختي (٣) ليرَ هذا المعتدى جزاءه. (٤) بُعث النبي ليهدى الناسَ
٧. عَيِّن الصحيح للفراغ: «تُكرم المعلمة تلميذات»
 (١) هَا - اللَّاتِي - هِنَّ (٢) ه - الَّذِينَ - هُمْ (٣) هِنَ - اللَّاتِي - هِنَ (٤) هَا - اللَّاتِي - هَا
٨. فى أى عبارة ماجاء الممنوع من الصرف؟
 (١) ... يا نوح أخرج قومك من الظلمات ... (٢) نصرمك الله فى مواطن كثيرة
 (٣) أليس الله بأعلم بالشاكرين (٤) وزينا السماء الدنيا بمصابيح
٩. كم اسماً مشتقاً فى الآيه الكريمة التالية؟: «بَلْ تُؤثرون الحياة الدنيا و الآخرة خَيْرٌ و أَبْقَى»
 (١) خَمْسَةٌ (٢) اثنان (٣) ثلاثة (٤) أربعة
١٠. عَيِّن «ما» التى تكون معرفة:
 (١) لا تفكر فيما لا يفيدك. (٢) أنا ما فعلت العمل الذى لا أحبّه.
 (٣) ما هو دينكم و شريعتكم؟ (٤) ما تطلب العلم كبرت نفسك.
١١. كم اسماً من المعارف أستعمل فى العبارة التالية؟ «نحن مستعدون للدفاع عن حقوقنا.»
 (١) ١ (٢) ٢ (٣) ٣ (٤) ٤
١٢. أى الاسماء كَلِّها صفات مشبهة؟
 (١) وحيد، سائر، صبار (٢) كريم، سهل، كسل (٣) عطشان، مضروب، أجمل (٤) لاغب، عطار، فضلى
١٣. «العاجز» عَجَزَ عن اكتساب الثواب.
 (١) ما (٢) أَلَّتِي (٣) اللَّاتِي (٤) مَن
١٤. يَفْرَأُ التلاميذُ الدروس يُحِبُّونها
 (١) اللَّاتِي (٢) الَّذِينَ (٣) أَلَّتِي (٤) الَّذِي
١٥. أى مجموعة كَلِّها من الأسماء المشتقة؟
 (١) فقراء - مجاهدة - مطبخ (٢) فرح - مغرب - غظمي (٣) مُنصف - سبيل - اسلام (٤) أقدم - علماء - دفاع
١٦. ميِّز كلمة «خير» مصدرًا:
 (١) بقية الله خير لكم ان كنتم صادقين (٢) كنتم خير أمة أخرجت للناس
 (٣) من جاء بالحسنة فله خير منها (٤) ولتكن منكم أمة يدعون إلى الخير
١٧. أى جواب كل كلماته من الأسماء الممنوعة من الصرف؟
 (١) سفائن - خضراء - شيراز - ألوان - أربع (٢) صحراء - ليلى - أبيض - شيراز - سفائن
 (٣) كواكب - مستشفى - أقوم - يوسف - رمضان (٤) معادي - أبيض - أبطال - ابراهيم - أربع

١٨. عَيْنِ الخَطَأِ عن اعراب الممنوع من الصرف:

- (١) أرسلتُ والدى ألى زيارة مكة المكرمة
(٣) نحن نقرأ من القرآن الكريم سورة مريم (ع)

- (٢) اشتركتُ مع صديقتى فى محافل كثيرة
(٤) هناك فى اصفهانَ أبنيةً تاريخية و قديمة

١٩. كم ضميراً متصلًا للرفع فى الجملة التالية؟: «و نقول للذين ظلموا ذوقوا عذاب النار التى كنتم بها تكذبون»

- (١) أربعة (٢) خمسة (٣) ستة (٤) ضميران

٢٠. عَيْنِ الضماير المتصلة فى العبارة التالية: «أنت يا ابنتها التلميذة التى إجتهدت فى دروسك، اعتزلى عن الرذائل، فهى مهلكة لك»

- (١) ها- ت- ك- ي (٢) أنت- ك- ي- ك (٣) ها- ك- ي- ك (٤) ت- ك- ي- ك

٢١. عين ما ليس فيه «اسمٌ مبني».

- (١) إغث الملهوف لكفارة ذنوبك
(٣) كل امرى لم يعرف شأنه فهو هالك
(٢) الله يعلم ما فى السموات و ما فى الأرض.
(٤) نحتاج إلى معلم حاذقٍ لتعليم طلاب المدرسة

٢٢. عين «مَن - ما» موصولة:

- (١) يُسَبِّحُ لله ما فى السماوات و الأرض
(٣) ما عندى دينارٌ و لا درهمٌ أؤديه
(٢) قد مَنَّ الله علينا.
(٤) مَن يَصبر عند البلاء و يشكر عند الرِّخاء؟

٢٣. عَيْنِ جملة فيها ضميرٌ بارز للرفع:

- (١) السمكتان تُصادان فى النَّهر
(٣) يقبل الله صدقة الناس و يُبشِّرهم بالرضوان
(٢) يُطلب المُحسنُ التقربَ لله فى إحسانه.
(٤) أترك المعاصى لِأنه أهونُ من الإستغفار عنها

٢٤. «إخى! كثير من الناس بخلاء، لا يُمكن ان نرجو احسانهم الى الفقراء». كم اسماً نكرة فى العبارة؟

- (١) واحد (٢) اثنان (٣) ثلاثة (٤) ليس فيها نكرة

٢٥. عَيْنِ العبارة التى فيها اسماء مبنية أكثر:

- (١) كان أبوك يُرشدنا الى صراط الخير دائماً
(٣) هذان الطالبان هما اللذان يجتهدان فى الدروس
(٢) نحن نزلنا من الذكر ما هو شفاء للناس!
(٤) ان تلك التلميذة هى التى تكتب واجبات المدرسة

٢٦. عَيْنِ العبارة التى فيها معرفة:

- (١) لا فرق بين غنى و فقير
(٣) ان رأيتَ فقيراً مسلماً فسلم عليه!
(٢) ذهب رجلٌ ألى صحراء ليصيدَ عنزةً
(٤) كم من فئة قليلة غلبت فئة كثيرةاً

٢٧. عَيْنِ ما ليس فيه اسم جامد:

- (١) أصدقائى يساعدونى فى الشدة
(٣) لا نشرب و لا نأكل فى أيام الصيام
(٢) لا تكن جليس الحلف المهين!
(٤) رجع الطالب الناجح فرحاً من السباق

٢٨. عَيْنِ الخَطَأِ للفراغ من الموصولات:

- (١) لا تُعاشِر يكذبون فى كلامهم. (الذين أو مَن)
(٣) شاهدتُ كانوا جالسين فى الصف. (مَن أو الذين)
(٢) لا تُعاشِر تكذب فى كلامها. (مَن أو الذى)
(٤) شاهدتُ نجحن فى الامتحان (اللأتى أو مَن)

٢٩. عَيْنِ الخَطَأِ فى الموصولات:

- (١) هذه المجلة هى التى اشتريتها أمس
(٣) سافرت مع الطالبتين اللتين تجتهدان دائماً
(٢) سلّمت هؤلاء النساء على من يساعد المحرومين
(٤) المدرس يعلم الدروس الذى مفيدة للطلاب

٣٠. عَيْنِ الصحيح فى الموصولات:

- (١) أخواتنا من يساعدنا فى الشدائد
(٣) هذا هو الداعى اللتى ينادى الناس إلى الخير
(٢) إحترموا المعلمين اللتين يسعون لنا
(٤) إكتشف البشر بعض الإشارات العلميّة الذين فى القرآن

٣١. عَيْنِ ما عين ما ليس فيه «الممنوع من الصرف»:

- (١) أخذ معلم الهندسة ينقل حكاية رائعة عن عالم الهندسة أقليدس.
(٢) سُميت ساحة فى مدينتنا الكبيرة بساحة «الفردوسي».
(٣) تحمّلوا جميع المتاعب، تتحقّق آمالكم فى الدنيا.
(٤) أحاديث لقمان الحكيم لولده جميلة و نافعة لنا.

٣٢. فى أى عبارة عدد المعارف أكثر؟

- (١) فى القرآن ما هو شفاء و رحمة للمؤمنين.
 (٢) إجعل علياً فى حلّ ممّا مرّ فى أمرك
 (٣) أظنّ أنك أقدر منى على تهيئة الخبز
 (٤) جَلَسَ الإمام (ع) بين الطّفلين و جَعَلَ التمر فى فمهما

٣٣. عَيِّن العبارة التى ما جاء فيها اسم نكرة:

- (١) بَيَّن القرآن حقيقة العالم من خلال كلمات وجيزة
 (٢) نحن بحاجة إلى جناحى العلم و الإيمان
 (٣) سأل الزاهد من هارون ألسّت بأزهد منى؟!
 (٤) المؤمن يقول الفصل و يجانب من يهزل

٣٤. فى أى عبارة ما جاء فيها اسم ممنوع من الصرف؟

- (١) بين الحاضرين رجلاً ذو وجه أسمر
 (٢) سأل هارون: لماذا تترك لذات الدنيا
 (٣) قصّة غاليلة مشهورة فى مجال حركة الأرض
 (٤) النساء المؤمنات يحاولن فى رعاية الأصول الأخلاقية

٣٥. عَيِّن ما ليس فيه اسم معرفة:

- (١) لا تعاشر من لا يعترف بدين
 (٢) لعلّ ذاحاجة يطلب مساعدة قليلة
 (٣) قال بلبل للصقر: هل تعمل عملاً
 (٤) صلّ على محمد و آل محمد و أقبل عليّ

٣٦. عَيِّن «من» موصولاً:

- (١) هل تعرف من المؤمنين من صدق ما عاهد
 (٢) عندى فكرة! ولكن من يهتم بعقيدي و يعمل بها.
 (٣) ممن تتعلّم الأخلاق فى الجامعة
 (٤) من يتق الله، فهو مهتدٍ

٣٧. عَيِّن العبارة التى ما جاء فيها «المعرف بالإضافة»:

- (١) الرائد الذى لا يكذب أهله!
 (٢) عباد الله الذين تابوا من أعمالهم السيئة!
 (٣) مخطئ من يظنّ أنّ طريق السعادة محفوف بالأزهار!
 (٤) الأطباء يستعملون البصل الذى للجسم مفيداً!

٣٨. «الفلاحان يزرعان الأرض عن قريب و يحصلان على المحاصيل النادرة» كم مشتقاً فى العبارة؟!:

- (١) خمسة
 (٢) أربعة
 (٣) ثلاثة
 (٤) اثنان
 (١) ت- أنا
 (٢) أنا- ها
 (٣) ي- ت- أنا
 (٤) ت- ي- أنا

٣٩. عَيِّن الضمائر لرفع (المنفصلة و المتصلة): «إلهي! قد سترت على ذنوباً فى الدنيا و أنا أحوج إلى سترها فى الأخرى!»

٤٠. عَيِّن الخطأ فى إعراب الممنوع من الصرف:

- (١) طوبى له؛ فإنه مشهور بمكارم الأخلاق بين زملائه!
 (٢) سجاجداتُ كرمانَ النفيسة مناسبة للتصدير إلى خارج البلاد!
 (٣) إن قصة يوسف الجميلة من أحسن قصص القرآن الكريم!
 (٤) فى هذا الرسم الجميل تُستخدم أنواع الألوان من قبيل اللو الأحمر!

٤١. «أخذتُ كتاباً علمياً هادياً من مكتبة مدرستى الأخرى» كم اسماً منقوصاً فى العبارة؟:

- (١) واحد
 (٢) اثنان
 (٣) ثلاثة
 (٤) أربعة

٤٢. «أيتها الطالبات! ساعدن أبا كنّ أكثر من كلّ شخص آخر» عَيِّن الممنوع من الصرف:

- (١) الطالبات- أكثر
 (٢) أكثر- آخر
 (٣) أبا- أكثر- آخر
 (٤) الطالبات- أبا- أكثر

٤٣. عَيِّن الأسماء المقصورة كلّها:

- (١) فتى - دنيا- كبرى
 (٢) على- موسى- ليلى
 (٣) سماء- عيسى- دنيا
 (٤) صغرى- غليا- صحراء

٤٤. عَيِّن الأسماء المنقوصة كلّها:

- (١) الدنيا- الهوى- الولي- الساعي
 (٢) الرملي- الراعي- الهدى- السغي
 (٣) الغازي- الوالي- الهادي- الباقي
 (٤) السيلادى- الوقى- الداعي- الوحي

٤٥. عَيِّن العبارة التى فيها فى الموصلات:

- (١) أنفقى ما إستطعت عليه و ممّا فى يدك!
 (٢) ما هو أفضل الاعمال لطالب العلم؟
 (٣) دخلنا فى الغابة ولكن ما سمعنا صوت الطيور!
 (٤) ما تعملن من أعمال الخير تأخذن أجره من الله!

۴۶. عین (مَن) موصولاً:

- (۲) مَن یَنْظُرُ إِلَى الْجِبَالِ یَحْسَبُ أَنَّهَا ثَابِتَةٌ
(۴) مَن یَعْلَقُ الْوَسَامَ فِی عُنُقِ التَّلْمِیْذِ النَّاجِحِ

- (۱) مَن یُسَاعِدُ الْمَظْلُومَ یُشَاهِدُ نَتِیْجَةَ عَمَلِهِ
(۳) مِیْنِ النَّاسِ مَنُ یَقُولُ الْحَقَّ وَ لَوْ كَانَ مُرّاً

۴۷. عین العبارة الّتی ما جاء فیها «الاسم المنقوص»:

- (۲) نعم الرَّجُلُ الْعَبْدُ الَّذِی یَسْهَرُ اللَّیَالِیَ لِمَنَاجَاةِ رَبِّهِ!
(۴) أُسْرِعْتُ إِلَى الشَّارِعِ حَافِی الْقَدَمِیْنِ لِمَشَاهِدَةِ التَّصَادُمِ!

- (۱) یُعْجِبْنِی الْقَمَرُ الْمَظِیءُ یُشْرِقُ عَلَی شَاطِئِ الْبَحْرِ!
(۳) أَخَلْتُ مَسْأَلَتِی إِلَى الْقَاضِی لَیَنْظُرَ فِیْهَا بِإِنصَافٍ!

۴۸. عین ما فیهِ مشتقّ من فعل مزیّد:

- (۲) مَحْصُولُ عَمْرِ الْمَعْلَمِ مَا یَغْرِسُهُ!
(۴) نَتِیْجَةُ عَمَلِ الْأَدِیْبِ مَا یَكْتَبُهُ!

- (۱) الْإِنْسَانُ الشَّرِیْفُ یَحْفَظُ نَفْسَهُ مِنْ مَوَاضِعِ الظَّنِّ!
(۳) مَا نَوَاجِهُهُ فِی الْقَادِمِ نَتِیْجَةُ عَمَلِنَا أَمْسٍ!

۴۹. عین ما هو ممنوع من الصرف كله:

- (۱) كَانَ «إِبْرَاهِیْمُ» وَ «مَرِیْمُ» قَدْ حَصَلَا عَلَی أَكْثَرِ جَوَائِزِ كَانَتْ فِی شِیرَازِ!
(۲) إِذَا قَرَأْتَ قِصَّةَ «غَالِیْلَةَ» حَوْلَ حَرَكَةِ الْأَرْضِ فَطَنْتَ لِعَجَائِبِ كَثِیْرَةٍ!
(۳) عَلَّقْتَ الْأُمَّ فِی عُنُقِ بَنْتِیْهَا «لِیْلِی» وَ «فَاطِمَةَ» قِلَادَةَ خِضْرَاءِ.
(۴) بَعْدَ سِنَوَاتٍ أُصْبِحُ أُخَى «سَعِیْدٍ» مِنْ أَحْسَنِ التَّلَامِیْذِ.

۵۰. عین العبارة الّتی النكرات فیها أكثر:

- (۱) أَحَبَّ عَمِّی الْعُجُوزَ الَّذِی هُوَ ذُو وَجْهِ أَسْمَرِ
(۲) یَقَعُ بَیْتُ وَاسِعٍ فِی شَارِعِنَا وَ هُوَ مَشْرِفٌ عَلَی الْحَدِیْقَةِ
(۳) قَالَتْ لَنَا مَعْلَمَتِی كَلِمَاتٍ وَجِیزَةً وَ لَكِنَّهَا كَانَتْ مَفِیْدَةً كَثِیْرًا
(۴) هُنَاكَ جَرَسٌ جَمِیْلٌ فَضِی عَلَی رَقَبَةِ قِطْعَةٍ هِی نَائِمَةٌ

پاسخ‌نامه‌ی تست‌های بخش اسم

۱. **گزینه‌ی ۴** (أساتذة: جمع مکسری که بر وزن (مفاعل، أفاعل و ...) باشد اگر آخرش به (ة) ختم شود تبدیل به منصرف می‌گردد).
 (مدینة: چون به معنای شهر بوده و اسم عام است (به شهر خاصی دلالت ندارد) منصرف است.
 گزینه (۱): (أزاهیر: أفاعیل) (حمزة: مؤنث لفظی) (أفضل: أفعال)
 گزینه (۲): (فاطمة: نام خانم‌ها) (یعقوب: غیر عربی) (مكة: نام شهر)
 گزینه (۳): (مظاهر: مفاعل) (یوسف: غیر عربی) (فَرَحان: فَعْلان)
۲. **گزینه‌ی ۲** (مقبول: بدون (ال) بوده و به چیزی هم اضافه نشده پس نکره است.
 گزینه (۱): همه معرفه‌اند (أنا: ضمیر + مدینة: اضافه + العلم: معرف بآل + علی: علم + باب: اضافه + ها: ضمیر)
 گزینه (۳): همگی معرفه‌اند (الحسین: علم + مصباح: اضافه + الّهْدی: معرف بآل + سفینة: اضافه + النجاة: به (ال))
 گزینه (۴): (أحبّ: معرفه به اضافه + إخوان: اضافه + ی: ضمیر + من: موصول عام + ی: ضمیر در (إلیّ) + عیوب: اضافه + ی: ضمیر)
۳. **گزینه‌ی ۳** (حمید): عربی بوده پس منصرف است یعنی باید در ظاهر مجرور می‌شد (علی حمید) ولی در سایر گزینه‌ها (حمزة- ابراهیم) غیر عربی و غیر منصرف و (مریم) نیز غیر عربی و نیز نام زنان بوده پس غیر منصرف و به جای کسره از فتحه استفاده می‌کنند.
۴. **گزینه‌ی ۲** (مساجد) بوزن (مفاعل) و غیر منصرف بوده و تنوین نمی‌گیرد.
 گزینه (۱): غیر منصرف هنگام جرّ به جای کسره، فتحه می‌پذیرد.
 گزینه (۳): چون (ال) دارد کسره را می‌پذیرد.
 گزینه (۴): چون مضاف شده کسره را پذیرفته است.
۵. **گزینه‌ی ۳** مرجع ضمیر (هما)، (المعلمان: مثنی) است. (الذین) به (تلامیذ) که قبل از جای خالی آمده برمی‌گردد. ضمیر (هم) نیز به مرجع خود (تلامیذ) برمی‌گردد.
 معنی جمله: (آن دو معلم گرامی می‌دارند دانش‌آموزان خود را که اقدام به تکالیف درسی خود می‌نمایند).
۶. **گزینه‌ی ۳** (المعتدی: منقوص) - توضیح: موضوع حرف پایانی فقط مخصوص اسم است نه فعل.
۷. **گزینه‌ی ۱** (المعلمة: مرجع ضمیر (ها) است)؛ (اللاتی: به (تلمیذات) بر می‌گردد)؛ هنّ: به (تلمیذات بر می‌گردد). ترجمه عبارت: (گرامی می‌دارد معلم دانش‌آموزانش را که انجام می‌دهند تکالیفشان را).
۸. **گزینه‌ی ۱** (نوح) جزو پیامبران منصرف است چون سه حرفی بوده و حرف وسط آن ساکن است.
 گزینه (۲): مواطن
 گزینه (۳): أعلم
 گزینه (۴): الدنيا و مصابیح، غیرمنصرف هستند.
۹. **گزینه‌ی ۴** (الدنیا: بر وزن (فَعْلی) اسم تفضیل) (الأخرّة: بوزن (فاعل) اسم فاعل)
 (خیر: به معنای (بهتر) اسم تفضیل) (أبیّی: بر وزن (أفعال) و اسم تفضیل)
۱۰. **گزینه‌ی ۱** چون (ما) وسط جمله آمده اسم موصول عام و معرفه است.
 گزینه (۲): (ما فعلت: انجام ندادم)، حرف (مای نفی) بوده و معرفه نکره ندارد!
 گزینه (۳): اسم استفهام و نکره است.
 گزینه (۴): اسم شرط و نکره است.
۱۱. **گزینه‌ی ۴** (نحن: ضمیر + الدفاع: معرف بآل + حقوق: معرف بالإضافة + هم: معرف بالضمیر)

۱۲. **گزینه‌ی ۲** (کریم: فَعِيل) (سَهْل: آسان، بر وزن: فَعَل) (كَسِيل: فَعِيل) همگی صفت مشبیهه.
گزینه (۱): (سائر: اسم فاعل) و (صَبَّار: فَعَال، اسم مبالغه)
گزینه (۳): (مضروب: اسم مفعول) (أَجْمَل: أفعال تفضیل)
گزینه (۴): (لاعب: اسم فاعل) (عَطَّار: مبالغه) (فُضِّلِي: فُعَلِي، اسم تفضیل مؤنث)
۱۳. **گزینه‌ی ۴** (مَن) اسم موصول عام برای انسان (مذکر، مؤنث، مفرد، مثنی، جمع) به کار می‌رود (ما) برای غیر انسان است.
ترجمه (ناتوان کسی که نسبت به کسب ثواب، عاجز باشد).
۱۴. **گزینه‌ی ۳** با توجه به قبل از جای خالی (الدروس) که جمع غیر انسان است، پس موصول به صورت مفرد مؤنث می‌آید.
۱۵. **گزینه‌ی ۲** (فَرِح: فَعِيل، صفت مشبیهه) (مغرب: مَفْعِل، اسم زمان و مکان) (عُظْمِي: فُعَلِي: تفضیل)
گزینه (۱): (مجاهدة: مفاعلة، مصدر و جامد)
گزینه (۳): (سبیل: راه، بدون معنای وصفی و جامد) (اسلام: افعال، مصدر و جامد)
گزینه (۴): (دفاع: بر وزن فاعل) (مفاعلة) مصدر مزید و جامد.
۱۶. **گزینه‌ی ۴** چون در این جا (الخیر) به معنای (خوبی) است، مصدر است. در سایر گزینه‌ها به معنای (۱: بهتر) و (۲: بهترین) و (۳: بهتر) و در همگی اسم تفضیل است.
۱۷. **گزینه‌ی ۲** (صحراء: (اء) زائد) (لیلی: (ی) زائد و نام خانم‌ها) (أبيض: أفعال) (شیراز: شهر) (سفائن: فاعل؛ و یا جمع مکسری که سومین حرف آن (الف) و بعد از آن ۲ حرف دارد)
گزینه (۱): (أربع) عدد بوده و با این که بر وزن (أفعال) است ولی نه صفت و نه اسم کسی است پس منصرف است.
گزینه (۳): مُسْتَشْفَى: حرف (ی) اصلی بوده و جزو ریشه آن است و زائد نیست)
گزینه (۴): (مُعَادِي، أبطال، أربع) منصرفند.
۱۸. **گزینه‌ی ۲** (محافل) بر وزن (مفاعل) و غیر منصرف بوده و باید به جای کسره، فتحه می‌گرفت. (كثيرة) صفت آن بوده و نباید با مضاف الیه اشتباه گرفته شود. (جمع غیر انسان برابر با مفرد مؤنث است)
گزینه (۱): (مكَّة: مضاف الیه و مجرور با فتحه)
گزینه (۳): (مریم: مضاف الیه و مجرور با فتحه)
گزینه (۴): (اصفهان: مجرور با فتحه به حرف جرّ)
۱۹. **گزینه‌ی ۱** (ظلموا: واو) (ذوقوا: واو) (کنتم: ثم) (تکذبون: واو)
تذکر: نباید ضمیر متصل نصب و جرّی (ها) را با ضمائر متصل مرفوعی (شناسه آخر فعل‌ها) اشتباه گرفت.
۲۰. **گزینه‌ی ۴** در این جا تمام ضمائر متصل (مرفوعی، نصب و جرّی) را خواسته است.
تذکر: (ها) در (اینها) ضمیر نبوده بلکه حرف تنبیه نام دارد.
۲۱. **گزینه‌ی ۴** تمام اسم‌های آن معربند.
گزینه (۱): ضمیر (ک) مبنی
گزینه (۲): اسامی موصول عام (ما) مبنی
گزینه (۳): ضمائر (ه) و (هم) مبنی ...
۲۲. **گزینه‌ی ۱** (ما: آن چه ...)
گزینه (۲): (مَن: فعل، مَنّت گزارد)
گزینه (۳): (ما عندی: ندارم، حرف نفی جمله)
گزینه (۴): (مَن یصبر ...: چه کسی صبر می‌کند؟ اسم استفهام)

۲۳. **گزینه‌ی ۱** ضمیر متصل مرفوع (الف) در فعل (تُصادان) ...
تذکر: نباید ضمیر متصل مرفوعی را با ضمایر متصل نصب و جرّی (ه: هما، هم ...) اشتباه گرفت.
۲۴. **گزینه‌ی ۲** (کثیر-بِخَلَاء) دو اسم نکره این جمله‌اند. (أخ و احسان: اضافه) (الناس و الفقراء: معرف بآل (ی و هم: ضمیر) و همگی معرفه‌اند.
۲۵. **گزینه‌ی ۲** (نحن-نا-ما-هو) مبنی‌اند.
گزینه (۱): مبنی‌ها (ک-نا)
گزینه (۳): (هما)، تذکر: اسامی موصول و اشاره در حالت مثنی‌ معربند.
گزینه (۴): (تلك-هی-آلتی)
۲۶. **گزینه‌ی ۳** ضمیر (ه) در (علیه) اسم معرفه است.
تذکر: بهتر است ضمایر متصل مرفوعی فعل (ت) جزو اسامی معرفه شمرده نشوند.
۲۷. **گزینه‌ی ۲** تمام اسم‌های این جمله مشتق‌اند (جلیس: فعیل) (حَلَّاف: فَعَال) (مهین: فعیل)
گزینه (۱): (الشدة: جامد)
گزینه (۳): (آیام، صیام: جامد)
گزینه (۴): (السباق: جامد)
۲۸. **گزینه‌ی ۲** با توجه به ضمیر (ها) در (کلامها) می‌فهمیم که با (الذی) مطابقت نداشته بلکه باید (آلتی) می‌آمد.
۲۹. **گزینه‌ی ۴** (الدروس) جمع غیر انسان بوده و موصول مفرد مؤنث (آلتی) با آن می‌آید ...
۳۰. **گزینه‌ی ۱** همان‌طور که گفته شد (مَن) برای انسان (مذکر، مؤنث، مفرد، مثنی، جمع) به‌طور یکسان به کار می‌رود.
گزینه (۲): با توجه به (المعلمین) باید (الذین) می‌آمد.
گزینه (۳): (الداعی ← الذی)
گزینه (۴): (الاشارات العلمیة ← آلتی)
۳۱. **گزینه‌ی ۲** (الفردوسی): اسمی است که یا ء نسبت (ی) دارد پس منصرف حساب می‌شود. هر چند که منظور، علم غیر عربی باشد.
گزینه (۱): (اقلیدس) علم غیر عربی
گزینه (۳): (المتاعب: مفاعل) و (الدنیا: دارای الف) زائد
گزینه (۴): (أحادیث: أفاعیل) و (لقمان: ان) زائد
۳۲. **گزینه‌ی ۴** معرفه‌ها (الإمام+بین: معرف به اضافه+ الطفلین+ التمر+ فم: اضافه+ ها: ضمیر)
گزینه (۱): (القرآن: علم+ ما: موصول+ هو+ المؤمنین)
گزینه (۲): (علی: علم+ ما+ أمر+ ک)
گزینه (۳): (ک+ ی+ تهیئة: اضافه+ الخبز)
۳۳. **گزینه‌ی ۴** (المؤمن+الفصل+ مَن) همگی معرفه‌اند.
گزینه (۱): (خلال+ کلمات+ وجیزة) نکره‌اند.
گزینه (۲): (حاجة) اسم نکره
گزینه (۳): (أزهد) نکره
۳۴. **گزینه‌ی ۴**
گزینه (۱): (أسمر: أفعال)
گزینه (۲): (هارون- الدنیا)
گزینه (۳): (غالیله) غیر عربی